

Jan Piątek

---

20 lat studiów teologicznych dla świeckich w Kielcach

Kieleckie Studia Teologiczne 1/2, 294-306

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

20 LAT STUDIÓW TEOLOGICZNYCH DLA ŚWIECKICH W KIELCACH

Dnia 1 września 2002 roku minęło 20 lat od ustanowienia w Kielcach studiów teologicznych dla świeckich prowadzonych systematycznie i na poziomie akademickim, tzn. wg programu obowiązującego na wydziałach teologii wyższych katolickich uczelni. Studia te prowadzone były najpierw w ramach Studium Teologicznego dla Świeckich, ustanowionego w 1982 roku przez biskupa Stanisława Szymeckiego, a obecnie w ramach Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego przy Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie, powołanego do istnienia w 1993 roku przez Biskupa Kazimierza Ryczana.

Te dwadzieścia lat studiów teologicznych dla świeckich wpisuje się w studia teologiczne Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach, które obchodzi w tym roku swój jubileusz 275 lat istnienia, a wpisuje się dlatego, że dzięki wydatnemu zaangażowaniu się księży profesorów Seminarium Duchownego było możliwe zorganizowanie i prowadzenie tych studiów. Jest to więc szczególnie okazja, aby dokonać podsumowania dwudziestoletniego dorobku studiów teologicznych dla świeckich.

W niniejszym opracowaniu będziemy chcieli najpierw spojrzeć na wiernych świeckich w świetle nauki Kościoła o ich apostołskim posłannictwie, aby tym bardziej uwidoczniła się konieczność i wartość studiów teologicznych dla świeckich.

Następnie omówimy powstanie, rozwój i aktualny stan studiów teologicznych dla świeckich. Wreszcie podejmiemy próbę zarysowania perspektyw i możliwości aktywnego angażowania się wiernych świeckich w życie Kościoła.

1. Wierni świeccy i ich posłannictwo w Kościele

Kościół zmierza do tego, jak czytamy w dekrecie o apostołstwie świeckich Soboru Watykańskiego II *Apostolicam actuositatem*, aby „uczynić wszystkich ludzi uczestnikami zbawczego odkupienia i przez nich skierować cały świat rzeczywiście do Chrystusa”¹. To posłannictwo jest sprawowane przez członków Kościoła na różne sposoby, chociaż ze swej natury jest jedno, powszechne i wspólne. Uczestniczą w nim na mocy chrztu świętego zarówno duchowni,

---

¹ Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, p. 2 (dalej DA), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 1986.

jak i świeccy. Do pogłębienia świadomości tego posłannictwa wzywa także adhortacja apostolska *Christifideles laici* Jana Pawła II, wydana po Synodzie Biskupów w Rzymie w 1987 r., poświęconym powołaniu i posłannictwu wiernych świeckich w Kościele.

Wspomniana adhortacja apostolska zwraca uwagę na fakt, że posłannictwo i apostołstwo wiernych świeckich ma swe źródło w chrześcijańskim powołaniu, które zawiera w sobie wezwanie do „komunii” i do „posłannictwa”. Wezwanie do „komunii” to wezwanie do udziału we wspólnotowej miłości całej Trójcy Świętej i do udziału w tajemnicy miłości Chrystusa do Kościoła. Wezwanie zaś do „posłannictwa” to wezwanie do tego, aby wszystkie stosunki między ludźmi i całą rzeczywistością ziemską przepajać wiarą, nadzieją i miłością².

To posłannictwo wiernych świeckich, które ma swoje źródło w sakramencie chrztu, otrzymuje umocnienie w sakramencie bierzmowania jako sakramencie chrześcijańskiej dojrzałości. Eucharystia zaś, która jest centrum życia chrześcijańskiego, sprawia, że wierni – łącząc się w niej z Chrystusem – nabywają ducha wspólnotowego, który powinien być zasadą ich apostolskiej działalności³.

Obowiązek apostolskiej działalności wiernych świeckich wynika również z przykazania miłości, do której wezwani są wszyscy członkowie Ludu Bożego. Każdy bowiem czyn wykonany z miłości bliźniego, będący świadectwem danym Ewangelii, jest czynem ze swej natury apostolskim⁴.

Szczególnym wezwaniem do działalności apostolskiej są charyzmaty, które Kościół rozumie jako nadzwyczajne dary Ducha Świętego. Żaden jednak „charyzmat nie zwalnia z obowiązku zachowania łączności i posłuszeństwa wobec Pasterzy Kościoła”⁵.

Dla pełniejszego zrozumienia roli wiernych świeckich w Kościele należy zdać sobie sprawę z tego, kim jest wierny świecki. Określenie takie znajdujemy w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* Soboru Watykańskiego II. Czytamy tam, że pod nazwą świeckich w Kościele „rozumie się wszystkich wiernych chrześcijan nie będących członkami stanu kapłańskiego i zakonnego, prawnie ustanowionego, w Kościele, mianowicie wiernych chrześcijan, którzy jako wcieleni przez chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako lud Boży i stawszy się na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego urzędu Chrystusowego, ze swej strony sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i świecie”⁶.

² Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, Watykan 1987 (dalej ChL), p. 8 i 32.

³ Por. Synod Biskupów 1987, *Instrumentum laboris*, Watykan 1987, p. 14.

⁴ Por. ChL 41.

⁵ ChL 24.

⁶ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* (dalej KK), p. 31, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje...*, dz. cyt.

Synod Biskupów z 1987 r. poświęcony wiernym świeckim, usiłując zgłębić rolę wiernych świeckich w Kościele, rozważa ją w odniesieniu do Kościoła w jego potrójnej naturze: „Tajemnicy”, „Wspólnoty” i „Misji”.

W obrębie „Kościoła-Tajemnicy” świecki jest, wraz ze wszystkimi ochrzczonymi, „dzieckiem Bożym”, „członkiem Ciała Chrystusa”, „żywą świątynią Ducha Świętego”, a przede wszystkim prawdziwym chrześcijaninem.

W „Kościele-Wspólnocie” jest członkiem Ludu Przymierza, który został powołany do życia w jedności z Bogiem za pośrednictwem Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym, a także w komunii ze wszystkimi ochrzczonymi.

W „Kościele-Misji” świecki jest nie tylko współodpowiedzialny za misyjną działalność Kościoła w świecie, ale także wyróżnia się dzięki specyficznym zadaniom w rozpowszechnianiu Królestwa Bożego⁷.

Wierni świeccy nie tylko więc należą do Kościoła, ale także są Kościołem. Zwrócił na to uwagę już Pius XII w przemówieniu do kardynałów 20 lutego 1946 r. Mówił wtedy: „...wierni, a ściślej świeccy, zajmują miejsce w pierwszych szeregach Kościoła. Dlatego to oni i przede wszystkim oni winni uświadamiać sobie coraz wyraźniej nie tylko to, że należą do Kościoła, ale że sami są Kościołem”⁸.

Sobór Watykański II zwraca uwagę na to, że specyficzną właściwością wiernych jest ich charakter świecki. Bowiern zadaniem ich „...jest szukać Królestwa Bożego zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej (...), aby wykonując właściwe sobie zadanie, kierowani duchem ewangelicznym przyczyniali się do uświęcenia świata na kształt zacznym od wewnątrz niejako i w ten sposób przykładem swego życia promieniując wiarą, nadzieją i miłością ukazywali innym Chrystusa”⁹.

Owocność i skuteczność apostołskiej działalności wiernych świeckich zależy od spełnienia szeregu wymogów, z których najważniejszymi są: osobista świętość, właściwe rozumienie tajemnicy Kościoła i odpowiednia formacja doktrynalna.

Powołanie do świętości, jak naucza Jan Paweł II, nie jest tylko „...zwyczajnym nakazem moralnym, lecz niezbywalnym wymogiem tajemnicy Kościoła (...), który jest mistycznym ciałem, a jego członki mają udział w świętości Głowy, którą jest Chrystus (...) Świętość jest (...) niezbędnym warunkiem do tego, aby Kościół mógł realizować swoją zbawczą misję”¹⁰.

Dalszym warunkiem skuteczności apostołstwa wiernych świeckich jest zrozumienie przez nich komunii eklezjalnej, która swymi korzeniami tkwi

⁷ Por. ChL 9.

⁸ Pius XII, AAS 38/46, s. 149; por. A. Zuberbier, *Kościół to nie tylko księża*, „Przegląd Pastoralno-Homiletyczny”, 2 (1998), s. 52.

⁹ KK 31.

¹⁰ ChL 16 i 17.

w Trójcy Świętej. „Tylko w tajemnicy Kościoła, jako tajemnicy komunii, objawia się tożsamość wiernych świeckich, ich autentyczna godność. A tylko w obrębie tej godności można określić ich powołanie i misję w Kościele i świecie”¹¹. Również podkreślić należy konieczność ścisłej jedności duchownych i wiernych świeckich. Bowiem „...nie istnieje żadna forma działalności kościelnej, która nie wymagałaby harmonijnej współpracy pomiędzy kapłanami, diakonami, zakonnikami i zakonnkami a świeckimi”¹².

2. Formacja wiernych świeckich

Wierni świeccy, aby mogli skutecznie i owocnie odpowiedzieć na swe powołanie i właściwie wypełniać swe posłannictwo w Kościele i świecie, potrzebują odpowiedniej i solidnej formacji. Tego domaga się nauka Soboru Watykańskiego II: „Oprócz przygotowania duchowego, potrzebne jest gruntowne przygotowanie doktrynalne, mianowicie z zakresu teologii, etyki i filozofii...”¹³ Na tę konieczność zwraca również uwagę Jan Paweł II w swej adhortacji: „Wychowanie jest przede wszystkim dziełem Kościoła Powszechnego, w którym papież pełni rolę pierwszego wychowawcy katolików świeckich (...) Wszystkie jego słowa, nie tylko wygłaszane, ale także zawarte w dokumentach dykasterii Stolicy Apostolskiej, winny być słuchane przez świeckich w duchu gotowości przyjęcia ich z miłością. Jeden i powszechny Kościół jest obecny w różnych częściach świata poprzez Kościoły partykularne. W każdym z nich osobista odpowiedzialność za to, co dotyczy świeckich, spoczywa na biskupie, który winien troszczyć się o ich formację”¹⁴. Zaś w swej konstytucji apostolskiej *Sapientia Christiana* Papież stwierdza: „...nauki teologiczne budzą coraz większe zainteresowanie nie tylko duchownych, lecz także świeckich, którzy coraz liczniej uczęszczają do szkół teologicznych” (p. 5).

Nauka Soboru Watykańskiego II, jak i wytyczne Synodu Biskupów z 1987 r. zalecają, aby gdy chodzi o formację wiernych do apostołatu, mieć na uwadze między innymi zasady¹⁵, które można by tak sformułować:

- a. Należy opracować właściwą dla wiernych świeckich teologię życia wewnętrznego, mając na uwadze ich powołanie do życia wewnętrznego.

---

¹¹ ChL 10; por. G. Lazzati, *Świeccy a chrześcijańskie zaangażowanie w sprawy doczesne*, Warszawa 1988, s. 54–64.

¹² H. Thiandoum, *Relacja z Synodu*, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 9–10 (1987), s. 19.

¹³ DA 28.

¹⁴ ChL 57 i 61.

¹⁵ Por. DA 28–29; ChL 56; J. Dyduch, *Obowiązki i prawa świeckich w prawodawstwie posoborowym*, Kraków 1985; E. Wron, *Laikat i apostołstwo*, Paryż 1973, s. 60–63.

- b. Przygotowanie doktrynalne winno być zharmonizowane z ich formacją duchową i warunkami środowiskowymi, w jakich żyją i pracują.
- c. W formacji należy kłaść nacisk na konieczność życia zgodnego z wiarą i dawanie świadectwa swej wiary w życiu codziennym.
- d. Należy zakładać szkoły teologiczne, w których wierni świeccy mogliby zdobywać potrzebną im wiedzę teologiczną¹⁶.

3. Studia teologiczne dla świeckich w diecezji kieleckiej

Potrzeba studiów teologicznych dla wiernych świeckich była dostrzegana jeszcze przed Soborem Watykańskim II, a świadczy o tym powołanie już w 1938 r. w Kielcach przez biskupa Czesława Kaczmarka Instytutu Wyższej Kultury Religijnej, który „miał na celu systematyczne kształcenie religijne inteligencji. Ze względu na wybuch drugiej wojny światowej nie zdołał rozwinąć on swej działalności, świadczył jednak o wzrastającym zainteresowaniu problemami religijnymi inteligenckiego środowiska”¹⁷.

Drugi Synod Kielecki z 1958 r. wskazuje na potrzebę przygotowania świeckich do podjęcia przez nich dzieła katechizacji. W uchwałach tegoż synodu czytamy, że zalecił on „wyszukiwanie poza katechetami zawodowymi takich wiernych, którzy by mogli pomagać w katechetycznym przygotowaniu dzieci do uroczystej Komunii św. i do bierzmowania”¹⁸.

Konieczność przygotowywania katechetów i innych osób wspomagających katechizację od strony teologicznej wpłynęła na rozwój tzw. kursów katechetycznych organizowanych od 1957 r. przez ks. Edwarda Materskiego, profesora katechetyki w Wyższym Seminarium Duchownym, a od 1968 r. biskupa pomocniczego diecezji kieleckiej.

Formacja teologiczna świeckich katechetów w sposób bardziej systematyczny zaczęła być prowadzona od 1981 r. w ramach tzw. Studium Katechetycznego, zorganizowanego przez ks. dr. Mieczysława Rusieckiego, którego prowadzenie od 1983 r. przejął ks. lic. teol. Tadeusz Śmiech kierujący referatem katechetycznym przy Kurii Diecezjalnej w Kielcach.

Przemiany społeczno-polityczne lat osiemdziesiątych związane z powstaniem „Solidarności” jeszcze bardziej unaocniły potrzebę stworzenia szerszych możliwości studiów teologicznych dla świeckich przygotowujących się do funkcji katechety, a także dla tych wszystkich, którzy pragnęliby pogłębić swoją wiedzę religijną i teologiczną na poziomie akademickim.

Stan wojenny wprowadzony 13 grudnia 1981 r. przez tzw. Wojskową Radę Ocalenia Narodowego, który miał na celu zdławienie nadziei odrodzenia życia

¹⁶ Por. Jan Paweł II, *Sapientia christiana*, Watykan 1979, p. 5.

¹⁷ *III Synod Diecezji Kieleckiej*, Kielce 1992, s. 40.

¹⁸ *II Synod Diecezji Kieleckiej*, Sandomierz 1984, s. 127.

społeczno-politycznego zrodzonych poprzez ruch „Solidarności”, wyzwolił w znacznej części społeczeństwa polskiego bardziej ideowo nastawionego, potrzebę ponownego organizowania się, wspólnych spotkań i religijnego dokształcania.

Tym potrzebom wyszło naprzeciw powołanie przez biskupa ordynariusza kieleckiego Stanisława Szymeckiego Studium Teologicznego dla Świeckich. Należało ono wtedy do pierwszych i nielicznych jeszcze studiów teologicznych dla świeckich w Polsce, poza akademickimi ośrodkami teologicznymi. Studium to zostało ustanowione i powołane do istnienia dekretem Ks. Biskupa Ordynariusza. W dekrete tym między innymi czytamy:

Mając na uwadze wskazania Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, a także perspektywy mającego się odbyć w najbliższych latach Synodu Diecezjalnego, powołuję z dniem 1 września 1982 r. Studium Teologiczne dla świeckich przy Kurii Diecezjalnej w Kielcach (...) przeznaczone ono jest zarówno dla osób świeckich, jak i zakonnych posiadających wykształcenie średnie. Celem tego Studium jest pogłębienie wiedzy teologicznej na poziomie akademickim i w ten sposób przygotowanie katolików świeckich i siostr zakonnych do skuteczniejszej działalności apostołskiej¹⁹.

Zorganizowanie Studium zlecono ks. dr. Janowi Piątkowi, który osobnym dekretem został ustanowiony dyrektorem tegoż Studium, a jego zastępcą został ks. dr Władysław Sowa. Konsultorem w sprawach naukowych został ks. dr Władysław Łydka, który opracował ramowy program studiów teologicznych, a sekretarzem – pan mgr Stanisław Maruszak.

Dnia 6 września tegoż roku Bp Ordynariusz przesłał do wszystkich parafii specjalny komunikat informujący wiernych o powstaniu Studium Teologicznego i zachęcający do podjęcia studiów teologicznych.

Na dzień 24 września 1982 r. została zwołana specjalna sesja księży profesorów poświęcona sprawom dydaktyczno-naukowym i organizacyjnym Studium Teologicznego, podczas której zatwierdzono program studiów i mianowano wykładowców tegoż Studium spośród księży profesorów Seminarium.

Program studiów obejmował zasadniczo podstawowe dyscypliny wykładowane na wydziałach teologicznych, jak: historia filozofii, filozofia przyrody, filozofia człowieka, filozofia Boga, etyka, historia Kościoła, katolicka nauka społeczna, Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, teologia dogmatyczna, fundamentalna, moralna, duchowości, prawo kanoniczne i liturgia.

Powyższy program był rozłożony na cztery lata studiów w układzie semestralnym. Z wykładanych przedmiotów studenci byli zobowiązani do składania egzaminów. Po ukończeniu czteroletnich studiów tj. zdaniu wszystkich egzaminów otrzymywali dyplom ukończenia Studium Teologicznego.

---

¹⁹ Dokumentacja archiwalna w sekretariacie Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego w Kielcach.

Zajęcia odbywały się w soboty w salach ośrodka katechetycznego na wikariacie katedralnym przy ulicy Wesołej, a wykładowcami byli księża profesorowie Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach.

O tym, jak duże było zainteresowanie studiami teologicznymi świadczy fakt, że na pierwszy rok studiów zgłosiło się aż 153 kandydatów, z których 104 zostało przyjętych i podjęło studia. Zajęcia rozpoczęły się w sobotę 9 września 1982 r.

Uroczysta inauguracja pierwszego roku studiów miała miejsce 27 listopada 1982 r. Mszy św. koncelebrowanej w kościele Świętej Trójcy przewodniczył i homilię wygłosił Biskup Ordynariusz. Następnie w sali wykładowej odbyła się sesja inauguracyjna, podczas której dyrektor Studium Teologicznego, ks. dr Jan Piątek, wręczył nowo przyjętym studentom indeksy i legitymacje, zaś ks. prof. dr hab. Andrzej Zuberbier wygłosił wykład inauguracyjny na temat: „Objawienie Boże a Magisterium Kościoła”. Sesja inauguracyjna została zakończona wspólnym śpiewem: „Boże coś Polskę”.

Aby stworzyć wiernym świeckim możliwość studiowania teologii w całej diecezji, zwłaszcza w jej ówczesnej części południowo-zachodniej, Biskup Ordynariusz w specjalnym komunikacie skierowanym do diecezji w dniu 23 maja 1984 r. poinformował o zamiarze powołania w Olkuszu filii Studium Teologicznego oraz zachęcił do zgłaszania się kandydatów na studia teologiczne przy kancelarii parafii św. Andrzeja w Olkuszu.

Filia Studium Teologicznego w Olkuszu została formalnie powołana do istnienia na mocy dekretu Biskupa Ordynariusza z dnia 15 września 1984 r. W dekrete m. in. czytamy: „Filia ta przeznaczona jest dla świeckich i dla sióstr zakonnych z rejonu olkuskiego, szczególnie dekanatów: Olkusz Południe, Olkusz Północ, Pilica, Sułoszowa i Wolbrom”²⁰.

Kuratorem filii olkuskiej został ks. inf. Lucjan Czechowski, proboszcz parafii Olkusz, zaś odpowiedzialnym za prowadzenie tej filii został mianowany zastępcą Dyrektora Studium Teologicznego, ks. dr Stanisław Bielecki, który tę funkcję pełnił do 1986 r.

Do czasu zmiany granic diecezji kieleckiej i przejścia Olkusza do nowo utworzonej diecezji sosnowieckiej odpowiedzialni za prowadzenie tej filii byli kolejno: ks. Witold Wojsa do 1987 r., ks. mgr Janusz Rydzek do 1990 r. i ks. Zbigniew Książek do 1993 r.

Zajęcia w filii Studium Teologicznego rozpoczęły się dnia 15 września 1984 r., przy czym poprzedzone zostały Mszą św. odprawioną przez biskupa Mieczysława Jaworskiego. Uroczysta zaś inauguracja studiów teologicznych w filii olkuskiej miała miejsce 21 października 1984 r. i była połączona z obchodami 800-lecia Olkusza. Biskup ordynariusz S. Szymecki przewodniczył uroczystej sesji, podczas której dyrektor Studium Teologicznego, ks. dr Jan Piątek,

²⁰ Por. przypis nr 19.

wygłosił wykład inauguracyjny na temat: „Znaczenie teologicznej formacji wiernych świeckich dla ich apostołskiej postawy” oraz wręczył indeksy nowo przyjętym studentom.

Na pierwszy rok zgłosiło się 80 kandydatów, z których 58 zostało przyjętych. Zajęcia odbywały się w soboty na salach katechetycznych, a wykładowcami byli księża profesorowie Seminarium Duchownego w Kielcach i wykładowcy gościnnie zapraszani.

W ciągu 9 lat istnienia Filii Studium Teologicznego w Olkuszu w ramach diecezji kieleckiej tj. do 1993 r. studiowało ok. 320 studentów, z których znaczna część przygotowywała się do zawodu katechety według dodatkowego programu określonego przez Referat Katechetyczny w Kielcach.

W 1987 r. Biskup Ordynariusz powołał do istnienia Instytut Apostolstwa Biblijnego w Miechowie. Zorganizowanie i prowadzenie tego Instytutu zostało powierzone ks. dr. Stanisławowi Bieleckiemu. Celem tego Instytutu było umożliwienie wiernym świeckim zdobycia głębszej znajomości Pisma Świętego i umiejętności podejmowania dyskusji na tematy biblijne. Sprzyjało to również pogłębianiu szerzej rozumianej wiedzy teologicznej.

4. Powstanie i działalność Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego

Wraz z powrotem religii do szkół zrodziła się potrzeba podnoszenia kwalifikacji katechetów i umożliwienie im zdobycia wyższego wykształcenia akademickiego wraz z możliwością uzyskania tytułu magistra teologii.

Podjęte zostały starania o afiliację lub o naukową współpracę naszego Studium Teologicznego w Kielcach z Papieską Akademią Teologiczną w Krakowie. W związku z tym biskup S. Szymecki skierował do dziekana Wydziału Teologii PAT, ks. prof. dr. hab. Tomasza Jelonka pismo, w którym m.in. czytamy:

Zwracam się z uprzejmą prośbą o umożliwienie słuchaczom naszego Studium Teologicznego w Kielcach uzyskiwania stopnia magistra teologii po zrealizowaniu programu wymaganego dla studiów teologicznych w ramach umowy o współpracę naukową między Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach a Wydziałem Teologicznym (...) W ramach tego Studium Teologicznego pragniemy przede wszystkim przygotować wiernych świeckich i siostry zakonne do pracy katechetycznej. Odpowiedzialnym za prowadzenie Studium Teologicznego jest ks. dr Jan Piątek i on jest upoważniony do prowadzenia koniecznych rozmów i uzgodnień z Wydziałem Teologii PAT-u dotyczących spraw związanych z programem i organizacją studiów²¹.

Zostały więc podjęte rozmowy i uzgodnienia programowe i organizacyjne z Wydziałem Teologii PAT-u. Wymagały one niestety długiego czasu i aprobaty

²¹ Por. przypis nr 19.

odpowiedniej dykasterii Stolicy Apostolskiej. Z powodu nominacji z dniem 15 maja 1993 r. biskupa S. Szymeckiego na arcybiskupa białostockiego, pertraktacje z PAT-em zostały zawieszono.

Nowy biskup kielecki, prof. dr hab. Kazimierz Ryczan, zlecił biskupowi Mieczysławowi Jaworskiemu, administratorowi diecezji, aby w jego imieniu wraz z dotychczasowym dyrektorem Studium Teologicznego, ks. dr. Janem Piątkiem, podjął rozmowy z Wydziałem Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego o afiliację do tegoż Wydziału naszego Studium Teologicznego. Zostały przeprowadzone wstępne rozmowy z rektorem, ks. prof. dr. hab. S. Wielgusem, i dziekanem Wydziału Teologii KUL, ks. prof. dr. hab. A. Weissem.

Wkrótce zostało skierowane oficjalne pismo biskupa M. Jaworskiego, administratora diecezji, datowane dnia 23 sierpnia 1993 r. do rektoratu KUL, w którym m.in. czytamy:

Nawiązując do rozmowy z Przewielebnym Księdzem Rektorem (...) uprzejmie proszę, by studenci Studium Teologicznego w Kielcach mogli być równocześnie studentami Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego bądź jako eksterniści, lub jako zaoczn²².

Nowo mianowany Biskup Ordynariusz Kazimierz Ryczan postanowił dotychczasowe Studium Teologiczne w Kielcach przekształcić w Świętokrzyski Instytut Teologiczny. W związku z tym, dnia 14 września 1993 r. wydał dekret, w którym czytamy:

Powodowany troską o poziom wykształcenia akademickiego wiernych świeccich Diecezji Kieleckiej w dziedzinie teologii, niniejszym powołuję w święto Podwyższenia Krzyża Świętego tj. 14 września 1993 r. Świętokrzyski Instytut Teologiczny w Kielcach²³.

Tego samego dnia osobnym dekretem Biskup Ordynariusz mianował ks. dr. Jana Piątka dyrektorem tegoż Instytutu.

Dnia 8 listopada 1993 r. Rektor KUL przesłał na ręce Biskupa Ordynariusza pismo, w którym informował:

W uprzejmej odpowiedzi na list J. E. Ks. Biskupa Jaworskiego z dnia 23 sierpnia 1003 r. oraz w nawiązaniu do wcześniej przeprowadzonych rozmów, w sprawie przyłączenia studentów Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego w Kielcach do Wydziału Teologii KUL jako studentów eksternistów, przesyłam do łaskawej wiadomości Ekscelencji Księdza Biskupa decyzję Senatu Akademickiego KUL, podjętą w tej sprawie na posiedzeniu w dniu 25 października 1993 r.²⁴.

²² Por. przypis nr 19.

²³ Jak wyżej.

²⁴ Jak wyżej.

Załączona pod numerem 515 decyzja z posiedzenia Senatu brzmiała następująco:

Senat Akademicki przyłączył studentów Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego w Kielcach do Wydziału Teologii KUL jako studentów esksternistów²⁵.

Zgodnie z wymogami studiów akademickich został przeprowadzony egzamin wstępny pisemny i ustny przed komisją egzaminacyjną zatwierdzoną przez Dziekana Wydziału Teologii KUL. Byli studenci Studium Teologicznego, którzy uzyskali wymaganą ilość punktów w oparciu o oceny z egzaminu wstępnego, zostali przyjęci jako studenci eksterniści Wydziału Teologii KUL. Został również zatwierdzony skład wykładowców mających prowadzić zajęcia w Świętokrzyskim Instytucie Teologicznym.

Zajęcia w Świętokrzyskim Instytucie Teologicznym rozpoczęły się w sobotę, dnia 9 października 1993 r. przy następującym stanie liczbowym: łączna liczba studentów wynosiła 184, w tym na r. I – 98, na r. II – 21, na r. III – 24, na r. IV – 11, na r. V – 30. W pracę dydaktyczną zostało zaangażowanych 32 wykładowców i prowadzących ćwiczenia.

Uroczysta inauguracja nowego pierwszego roku akademickiego w Świętokrzyskim Instytucie Teologicznym odbyła się 20 listopada 1993 r. Przypadła ona w jubileuszowym roku KUL, tj. w 75 rocznicę istnienia uniwersytetu, który zgodnie ze swoim hasłem: *Deo et Patriae – Veritas in caritate*, chce służyć Bogu i Ojczyźnie.

Mszy św. koncelebrowanej w kościele Świętej Trójcy przewodniczył Biskup Ordynariusz, a homilię wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Kudasiwicz.

Następnie odbyła się sesja inauguracyjna w auli WSD. Zebranych powitał dyrektor Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego – ks. dr Jan Piątek. W sesji wzięli udział: Biskup Ordynariusz K. Ryczan, biskup M. Jaworski, dziekan Wydziału teologii KUL ks. prof. dr hab. A. Weiss, który dokonał immatrykulacji studentów I roku i wręczył im indeksy. Wykład inauguracyjny do zebranych księży profesorów i studentów wygłosił ks. prof. dr hab. Adam L. Szafranski na temat: „Problem wolności sumienia”. Następnie przemówił Dziekan Wydziału Teologii KUL i Biskup Ordynariusz.

Okolicznościowe śpiewy: *Gaude Mater Poloniae* i *Gaudeamus igitur* zostały wykonane przez chór alumnów pod dyrekcją ks. mgr. Zbigniewa Rogali, profesora śpiewu i muzyki w Seminarium Duchownym.

Program studiów teologicznych Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego został opracowany w oparciu o program obowiązujący na akademickich studiach teologicznych, dostosowany do warunków naszego Instytutu i zatwierdzony przez Radę Wydziału Teologii KUL. Jest on rozłożony na pięć lat

²⁵ Por. przypis nr 19.

w układzie semestralnym, a więc obejmuje 10 semestrów. Na program składają się wykłady, ćwiczenia, lektoraty i seminaria naukowe. Zajęcia odbywają się zasadniczo we wszystkie soboty w wymiarze ośmiu godzin.

Ci spośród studentów, którzy przygotowują się do zawodu katechety zobowiązani są do zrealizowania programu studiów poszerzonego o przedmioty z zakresu psychologii, pedagogiki, katechetyki i ćwiczeń z katechizacji prowadzonych na wszystkich poziomach szkoły podstawowej i średniej.

Studenci po złożeniu wszystkich egzaminów, przewidzianych programem studiów, napisaniu pod kierunkiem promotora pracy magisterskiej mogą przystąpić do złożenia egzaminu magisterskiego i obrony pracy magisterskiej na Wydziale Teologii KUL w Lublinie.

W roku 1994 dekretem z dnia 26 lutego Biskup powołał do istnienia Kolegium Teologiczne w miejsce dotychczasowego Studium Katechetycznego. Miało ono na celu stworzyć możliwość zdobycia odpowiednich kwalifikacji i tzw. wykształcenia wyższego zawodowego z przygotowaniem pedagogicznym katechetom nie posiadającym wyższego wykształcenia. W dekreście tym m. in. czytamy:

Zgodnie z porozumieniem pomiędzy konferencją Episkopatu Polski oraz Ministerstwem Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 1993 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych wymaganych od nauczycieli religii (...) powołuję przy Wyższym Seminarium Duchownym i Świętokrzyskim Instytucie Teologicznym (...) Kolegium Teologiczne dla Diecezji Kieleckiej z siedzibą w Kielcach²⁶.

Dyrektorem tego Kolegium został mianowany ks. lic. Tadeusz Śmiech, referent Wydziału Katechetycznego Kurii i wykładowca katechetyki w Seminarium Duchownym.

Studenci tego Kolegium korzystali z wykładów w Świętokrzyskim Instytucie Teologicznym i mieli również możliwość, po zakończeniu Kolegium, kontynuowania swych studiów w tymże Instytucie i uzyskania pełnego wykształcenia wyższego wraz ze stopniem magistra teologii. Z tej możliwości w latach 1996–1998 skorzystało 98 absolwentów Kolegium Teologicznego.

Ponieważ posiadanie stopnia magisterskiego będzie wymagane w najbliższej przyszłości od wszystkich uczących w szkole, również od nauczycieli religii, dlatego Biskup Ordynariusz podjął decyzję, aby Kolegium Teologiczne od 1998 r. zawiesiło swoją działalność. Wszyscy, którzy będą chcieli się przygotowywać do zawodu katechety, powinni podjąć od razu studia w Świętokrzyskim Instytucie Teologicznym według poszerzonego programu, mając równocześnie możliwość uzyskania stopnia magistra teologii.

W obecnym roku akademickim 2002/2003 rozpoczął się 10 rok istnienia i działalności Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego w Kielcach. Jest to

---

²⁶ Jak w przypisie nr 19.

więc rok jubileuszowy, który wpisuje się w 20-lecie studiów teologicznych dla świeckich w diecezji kieleckiej i w jubileusz 275 lat istnienia Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach. Wpisuje się dlatego, że studia teologiczne w Instytucie są prowadzone przez kadrę profesorską naszego Seminarium, korzystają z naukowego dorobku Seminarium, z biblioteki i czytelni Seminarium, a gdy zajdzie potrzeba także z seminaryjnych pomieszczeń. Zewnętrznym zaś wyrazem tej symbiozy Seminarium i Instytutu jest od czterech lat wspólna inauguracja nowego roku akademickiego.

W tegorocznej, dziesiątej już, inauguracji roku akademickiego w Świętokrzyskim Instytucie Teologicznym wziął udział, nowo wybrany dziekan Wydziału Teologii ks. dr hab. Jerzy Pałucki, profesor KUL, który wręczył studentom przyjętym na I rok akademickie indeksy.

Zostało również przedłożone przez dyrektora Instytutu sprawozdanie z działalności naukowo-dydaktycznej w Instytucie Teologicznym, z którego wynika, że na przestrzeni dwudziestu lat istnienia studiów teologicznych w Kielcach, łącznie z byłą filią w Olkuszku i obecnie działającym Instytutem Teologicznym, studia teologiczne podjęło około 1385 studentów.

Jeśli zaś chodzi o Świętokrzyski Instytut Teologiczny, to stan liczbowy przedstawia się następująco: od początku istnienia Instytutu Teologicznego w Kielcach, tj. od 1993 roku, studia ukończyło 327 studentów, spośród których 247 uzyskało stopień magistra teologii na Wydziale Teologii KUL.

Rok akademicki 2002/2003 rozpoczęło na pięciu latach 171 studentów, w tym na roku I – 18, na r. II – 18, na r. III – 42, na r. IV – 45 i na r. V – 37.

W pracy dydaktycznej uczestniczy 35 wykładowców, w tym 27 duchownych i 8 świeckich.

Chociaż nadal utrzymuje się dość wysoki stan liczbowy świeckich studentów na teologii, to jednak zauważa się niewielki spadek zainteresowania u świeckich studiami teologicznymi. Spowodowane to jest przede wszystkim tym, że zapotrzebowanie na katechetów świeckich zmalało – wiąże się to z redukcją klas i etatów nauczycielskich w szkołach, a także z niżem demograficznym.

5. Perspektywy apostołskiego zaangażowania świeckich teologów

Z każdym rokiem przybywa świeckich z wykształceniem teologicznym, którzy stanowią bardzo znaczący potencjał intelektualny do wykorzystania w apostołskiej działalności Kościoła. Powstaje więc poważny problem jak wykorzystać tę „kadrę” świeckich teologów.

Mając na uwadze świeckich teologów należałoby rozróżnić teologów, którzy uprawiają teologię w sposób naukowy, a tych jest niewielu, od tych, którzy jedynie posiadają wykształcenie teologiczne, ale teologią w sposób niejako „zawodowy” się nie zajmują, i takich jest obecnie bardzo wielu.

Wydaje się rzeczą niezwykle pilną stworzenie w strukturach diecezjalnych, a zwłaszcza w parafiach odpowiednich możliwości do angażowania się świeckich o teologicznym wykształceniu w różne formy apostołstwa. Konieczne są tu nie tylko oddolne inicjatywy poszczególnych duszpasterzy, ale także jakiś ogólnodiecezjalny plan „zagospodarowania” absolwentów szkół teologicznych.

Chodzi również o to, aby osoby świeckie po ukończeniu studiów teologicznych miały możliwość dalszego pogłębiania swej wiedzy teologicznej, aby czuły potrzebę doksztalcenia się i rozwijania swego życia duchowego. W przeciwnym razie odbyte studia teologiczne w znacznej części byłyby zmarnowane.

Następnie należałoby tym osobom w ramach parafii zlecać konkretne zadania w ramach duszpasterstwa ogólnego czy specjalnego jak np. prowadzenie grup formacyjnych, dyskusyjnych, przygotowywanie referatów, odczytów, redagowanie gazetki lokalnej, prowadzenie gabloty itp. Takie angażowanie byłoby również dla nich samych dodatkowym i skutecznym bodźcem do dalszego doksztalcenia się.

Oczywiście polem szczególnej ich działalności, po odpowiednim przygotowaniu, powinna być katechizacja szkolna i pozaszkolna. Tak więc możliwości działania dla osób świeckich z wykształceniem teologicznym mogą być bardzo duże. W znacznej mierze zależy to od pomysłowości duszpasterzy, ich odwagi i pomysłowości.

Korzyści wypływające z istnienia i działalności, najpierw Studium Teologicznego przez 11 lat, a obecnie Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego przez 9 lat, chociaż nie są spektakularne, to jednak są wymierne.

Ze studiami teologicznymi zetknęło się, jak to zostało wspomniane, około 1400 osób, a 247 uzyskało tytuł magistra teologii. Jest to więc poważna grupa, która zdobyła zdecydowanie wyższy poziom wiedzy religijnej niż to jest możliwe poprzez katechizację czy duszpasterstwo akademickie. Około 80% absolwentów naszego Instytutu pracuje w katechizacji, a więc są to osoby nie tylko formalnie, ale przede wszystkim merytorycznie przygotowane do podjęcia katechizacji i prowadzenia jej na odpowiednio wysokim poziomie.

Ponadto wydaje się, że tak pokaźna liczba wiernych świeckich o wyższym wykształceniu teologicznym może i powinna stanowić bazę dla rozwoju w szerszym zakresie inteligencji katolickiej, której niestety ciągle odczuwa się brak.

Świętokrzyski Instytut Teologiczny stanowi niewątpliwie w naszym środowisku kieleckim jakiś znaczący czynnik kulturotwórczy, może nie bezpośrednio jako instytucja naukowa, ale pośrednio poprzez swoich wykładowców, studentów i absolwentów, poprzez ich poziom intelektualny i moralny, zaangażowanie zawodowe i apostołskie. Podstawowym bowiem wyznacznikiem kultury jest przede wszystkim sam człowiek, a w dalszej kolejności jego wytwory i instytucje.

Jeśli dziś dostrzega się pilną konieczność nie tylko wzmoczonej ewangelizacji, ale i reewangelizacji, która spoczywa na całym Kościele i jest jego najważniejszym zadaniem, to w tym dziele świeccy, a zwłaszcza posiadający wykształcenie teologiczne, winni mieć swój szczególny udział.